

Moldre: variació lèxica (II)

(ALDC, V, 995. *Moldre* les olives)

En aquest mapa representem les var. lèxiques del concepte ‘moldre (les olives)’; les var. fonètiques *moldre/molre* es troben en el mapa 604, on es comenta la seva evolució. Al tipus *moldre* (*moldurar* 64 és var. de *molturar*, der. de *moltura* ‘producte molt’ < llat. *MOLITURA, fr. *mouture*) cal afegir aquests altres significants que depenen de la idea de:

1) ‘trepitjar, pitjar’: *pisar* 124 (< llat. vg. PINSARE); *xafar* (*aixafar* 17, amb vocal protètica), d’origen onomatopeic (cf. *PALDC*, I, mapa 59), pron. [ʃ]afar en el bloc or. i [tʃ]afar en l’occ.; *esclafar* 2, 5, 186, també onomatopeic (< SKLAFF- ‘aplanar d’un cop violent’); *premsar* 19, 96, 166, der. de *premsa* (cf. mapa 606); *compressar* 9, format sobre *comprès*, part. de COMPRIMĒRE; *esprèmer* 47, der. de EXPRĪMĒRE ‘extraure el suc pitjant’;

2) ‘desfer’: *desfer* 100, 111, compost de *des-* (< DIS-) i *fer* (< FAIRE); *esflorar* 78, compost de *es-* (var. de *des-*) i un der. de *flor* ‘reduir a bocinets’ (← ‘treure els pètals

d’una flor’); *engrunar* 1, 6, 77, probablement de *GRŪNU, encreuament de GRANUM amb GRŪMUS ‘pilotet de terra’; *triturar* 107, 187, del llat. tardà TRITURARE, der. de TRITURA ‘acció d’esmicolar’; *xapar* 184, de l’onomatopeia *xap* ‘soroll de l’eina que estella’, com *xacar* 174 (absent del *DCVB* i del *DECat*), de *xac*, i *picar* 144, de *pic*;

3) ‘passar el rodet’: *rollar* ‘fer anar el roll o rodet’ 131 (der. de *roll* < RŌTULU ‘cilindre, rotlle’), que té la var. *roglar* 182, der. de *rogle*, del mateix origen;

4) ‘passar el trull’: *truïar* 36, 46, 50, der. de *trui* (*trull*) < llat. tardà *TRŌCLU < llat. vg. TORCLU < llat. cl. TŌRCŪLUM, der. de TŌRQUĒRE ‘esprèmer retorcent’;

5) ‘fer oli’: *fer oli* 78, 168.

El tipus *moldre* és predominant; el geosinònim més estès és *xafar*, mentre que els altres són més locals i sovint figuren com a resposta secundària.

Moldre és l’únic mot normatiu des del *DG_I*, 1932.

